

"Droschak"
ORGANE
de la Fédération
Révolut. Arménienne.

ԴՐՈՇԱԿ

Հ.Յ.Ն. ԲՈՒՐՈՅՔ
ԳՐԱԴԱՐԱՆ
Address: 2, F. B. B.
LIBRARY
Droschak
Redaction de
GENÈVE (Suisse)

«ՀԱՅ ՅԵՂԱՓՈՒՄԿԱՆ ԴԱՂՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ» ՕՐԳԱՆ

Կ Ե Ց Ց Է Յ Ա Ն Դ Գ Ն Ո Ւ Թ Ի Ի Ն Ը

Ի՞նչ պիտի անէ Յունաստանը—աճա՛ այն տանջող Տարջը, որ երեկ նկարած էր բոլոր դեմքերի վրայ...

Ի՞նչ պիտի անէ արդեօք թշուղի Յունաստանը եւրոպական ուշախնամումի առաջ, որը իր ցուրտ—բռնակալական ոճով խմբագրուել էր ուսուական գիւանատան մէջ:

Մի շանթ էր դա, որ ելեքարական արագութեամբ թափանցեց քաղաքակիրթ աշխարհի բոլոր ծայրերը և տարածեց ամենուրեք մի արտասովոր յուզում, մի դողալից անհանգստութիւն:

Յունաստանը կը խոնարհւի—մարգարէանում էին սմանք:

Ձի՛ խոնարհւի—հակաճառում էին ուրիշները:

Ձի՛ խոնարհւի, ապա ի՞նչ պիտի անէ: Մի՞թէ հելլենական կառավարութիւնը առկան խիզախ կը գտնուի, որ իր կապրիզները դէմ կը դնէ ներդաշնակ եւրոպայի կարող ցանկութեան: Մի՞թէ նա այնքան յանդուգն կը լինի, որ իր անմիտ քայլով կը վտանգէ՞ ազգերի խաղաղութիւնը:

Այո, յանդուգն եղաւ Յունաստանը: Նա սկսեց—և անկողնայի շարունակում է սկսածը:

Նախ խնդրեցին խիզախի վրայ, ծաղրեցին, ծանակեցին նրան, արհամարհեցին իբր մի աննշան մեծութիւն, մի ինչուկ այժմ Բայց որ անուր այդ կեռ ծաղրը փոխեց լուրջ մտատանջութեան: Յունաստանի ընթացքը վճռական եղաւ, հաստատուն:

Ի՞նչն է արդեօք այժմ տալիս հելլենական գիւանատան թունաւոր սոցաւնախքներ են, որ չպրտում է պաշտօնական եւրոպան այդ գիւանատան հասցեով:

Միւս կողմից՝ բուն ուղեւորութիւն ու խանդավառ զգացումներ են, որ յղում է հասարակական կարծիքը նոյն Յունաստանին:

Մի կողմից գաղում են, դմոկրուել եւ, թշուղի պարտի կարտաբեր ճանապարհից, ապա թէ ոչ կամ ինչպէս անգունը կերթաւ, կամ թէ երոստրատեան փառքին կարծանանքաւ:

Միւս կողմից գրոհ է տալիս եւրոպայի ընդանէ հա՛

տարակական կարծիքը. «անա՛ջ գնա՛, խիզախ, լրացրու արդէն սկսած գործդ, քո դէմ է ետամուլ բռնակալութիւնը, բայց մարդկութեան լաւագոյն մասը քեզ հետ է»:

Ո՞րն է արդեօք աւելի մեծ գրաւական Աթէնքի կառավարութեան համար...

Հրաշունչ լեռան նման բռնկուել է ամբողջ Յունաստանը: Հայրենասէր ազգական ուղեւորութիւնը պատեց է բովանդակ երկրին:

Յոյն երիտասարդութիւնը կուրի դաշտ է շատապում, յունական կապիտալիստները լախ բաց են արել իրենց դրպանները: Ամեն կողմից միջոններ են խոստացում հայրենի կառավարութեան, թնու միայն սկսե՛ նա վաղուց փափագան պատերազմը...

Հայրենասիրութեան ու անձնւերութեան այդ փայլուն փաստերի գիմաց ողբան ցաւ է յիշել հայկական իրականութիւնը: Արքան աճայի է դեռ մեր հոգեկան զգացումները դաշտը, Հայաստանը ևս ունի հարուստներ...

Բայց նրանք կարծրացել են, քարացել, շահամարութեան թանձր ժանգով ծածկուել են նրանց նեղ հոգիները: Նրանք մինչև իսկ չեն ձգտում՝ գեթ փոքր աճպուլ իրենց սուղև կանգնած թիւրք բարբարոսութեան կենդանի զոհերի քաղցն ու մերկութիւնը...

* * *

Չայն տւին եւրոպայից աամենակ հայտարար անձնւեր անհասանելի բարձրացաւ Բայրոնեան Անգլիան և Իտալիայի Եսալիան,—Իտալիան, որ սովոր է միշտ յանուն մի հ իշխանների ծածանեցնել կարմիրագոյն դրոշակը:

Բարբատների նման պաշտելի հերոսները շարժման զուլս անցան: Ախուց կամաւորների արչաւանքը, անհուն խանդավառութեամբ ու ցնծագին ազազակներով բողբոն էլ միտքերան երոսացին: Երկայի կրեակ՝...

Եւ այնտեղ, Արշակաւազի ակերին հելլենական բուն հայրենասիրութիւնը դիմաւորեց նրանց բարձրագոյն ուղե սաննաներով, դիցցե՛ք ազատ կրեակն, անկցե՛ տամկական բռնակալութիւնը»...

Այսօր կրեակի ազատութեան գործը կիսով չափ արդէն իրագործւած է: Յոյն կառավարութեան յանդուգն ընթացքը ստիպեց պետութիւններին ձանաչել:

Կրետէի ինքնավարութիւնը:

Բայց Կրետէի փափագն է լիակատար ազատութիւն: Այլ կարող է երաշխաւորել որ նոյն իսկ նրա սոսկ անւանական կախումը սուլթանից ազատ կը կացուցանէ նրան Թիւրքական կամայականութիւններից: միթէ անիշխանական Թիւրքիան օրէնք է ճանաչում:

Կրետէի բաղձանքն է միացում Փայր-Տայրենիքի հետ: Հարցը սուր կերպարանքով է դրած: այդ հարցը տանում է դէպի անխուսափելի ընդհարում Յունաստանի և Թիւրքիայի մէջ որովհետև վերջինս նոյն իսկ կղզիի ինքնավարութեան նկատմամբ լիակատար համաձայնութիւն չի տալիս:

Պատերազմ Յունաստանի և Թիւրքիայի մէջ... Իսկ պերսպեկտիւնում: այնտեղ էլ սպանում է մի ընդհանուր աղետ, համաեւրոպական մի ահռելի կասաստրոֆա:

Հօրիզօնը օրից օր մուայլում է՝ ապապան մութն է, անորոշ սակայն բախտը ըստ երևոյթին ժպտում է Յունաստանին:

«Ներդաշնակ միութիւնից» արդէն հրաժարուելու նշաններ է ցոյց տալիս Անգլիան:

Ցածկական նաւատորմիդը հիւանդ է, կարօտ արմատական բուժման. իսկ զօրքը շան պէս քաղցած է:

Գիսցիպլին չկայ. քաղցածից ի՞նչ դիսցիպլին...

Յունաստանը դիմում է առաջ և կը դիմէ անսասան: Թող նրա գլխին որո՞նայ պաշտօնական Եւրոպան, թող միագլխեան ու բազմագլխեան տիրանները անողորմ հարւածներով խրոխտան նրան—նա կերթայ առաջ, մինչև որ կիրագործէ իր սրբազան առաքելութիւնը:

Նրա կողմն է ամբողջ Եւրոպայի բոլորն ոգևորութիւնը, նրա կողմն են հարիւրաւոր կամաւոր խմբերը և բիւրաւոր անհատների նիւթական աջակցութիւնը:

Յուսանք...

Յուսանք, որ սոսկ ինքնավարութեամբ չի սահմանափակւի իրերի դրութիւնը այդ մարտիրոս կղզու վրայ, այլ որ կը շարունակւի ազատական կռիւը, մինչև որ ընդմիջտ կը վերանան այնտեղից տաճկական բռնութիւնն ու կամայականութիւնը:

Կեցցէ՛ Կրետէն, որ ապստամբ էր տասնեակ տարիներից ի վեր և որ մնաց ապստամբ:

Կեցցէ՛ Եւրոպական կամաւոր հերոսների արշաւանքը:

Կեցցէ՛ յանդուգն ու խիզախ Յունաստանը:

ՆԱՍԱԿ ՊՈԼՍԻՑ

29/10 փետրւար 97 թ.

Ամիս մ'առաջ կենդանացած Պոլիսը նորէն սկսած է

մեռնիլ: Բազմամբոխ փողոցները կանօսրանան: Երկիւղ փողոցներէն տուն կը փակցնէ մարդիկ, որոնք իրենց սենեակները պինդ փակելով՝ կը յուսան ապահովութիւն գտնել կարծելով որ մարդասպան ձեռքը չէ կարող այնտեղ հասնիլ:

Ահա քանի օրէ, որ Բամազանը սկսեր է և Մուհամէտի գաւակները իրենց օրերը կանցնեն ծոմապահութեան և աղօթքի մէջ: Այդ օրերուն հետ սկսեր է նաև կոտորածի երկիւղը, որ շատերու երևակայութիւնով՝ աւելի սարսափելի պիտի ըլլայ, քան Օգոստոսի 14-ը: Եւ ամբողջ Պոլիս միայն ատով է զբաղւած, օրւան խօսակցութեան նիւթը այդ է: Հաղիւ կը պատահի, որ մէկ քանիներ չը հաւատան ատոր և հանդարտ սրտով ու խելքը գլուխը իրենց գործին երթան: Մտքերը գրգռւած և սրտերը յուզւած են, անապահով դրութիւնը մարդոցմէ խլած է թէ անորժակ, թէ հանգիստ քուն և թէ հոգու անգորրութիւն: լարւած և նեարդային ճնշող դրութիւն մ'է, որ կը տիրէ մարդիկներուն վրայ: Ի՞նչ պիտի ըլլայ: Այդ որ ոչինչ գիտէ կասկածը ամենուն սիրտը նետել կուտայ, ամենքը կըսեն, որ դեռ մը կըլլայ՝ և սարսափահամակ կսպասեն այդ ճակատագրական օրւան, երբ նորէն մարդկային արիւնը պիտի ողողէ Պոլսոյ փողոցները:

Ճակատագրական օրը Բամազանի 15-ը կը համարւի: Այդ օրը Աճրագործ-խալիֆան պիտի գնայ Մուհամէտի ուղտի ստեւէ շինւած վերարկուն համբուրելու: Կը խօսին հայ յեղափոխականներու ուռմբերու և «Երիտասարդ Թիւրքիայի» մասին. հաւատացած են, որ ատոնց կողմէն սպանութեան փորձ մը պիտի ըլլայ Զարագործի սև կեանքի դէմ. և եթէ տեղի ունենայ, յաջող կամ անյաջող, սարսափելի կոտորած ըլլալու է: Ոմանք ալ կը կարծեն թէ կառավարութիւնը ինքը այդպիսի դժոխային ծրագիր մը սարքած ըլլալու է կոտորած առաջ բերելու համար: Ատ է միակ միջոցը իր հակառակորդներուն դէմ կուելու համար. այդ ճանապարհէն չի շեղիր, քանի որ անպատիժ կը մնայ քոստ հրէշը:

Նոր կոտորածի երկիւղը այն աստիճան լուրջ բնաւորութիւն է առեր, որ նոյն իսկ դեսպանները կըզբաղին ատով և մինչև իսկ ուսական դեսպանը միջամտելու կառավարութեան ուշադրութիւնն է հրաւիրեր:

Ինչ ալ ըլլայ, կառավարութիւնը շան պէս կը դողայ յեղափոխականներէն, իսկ ժողովուրդը երկուքէն ալ կառավարութիւնը այն աստիճան կը վախնայ, որ Պոլիսը զինուորական դրութեան մէջ է դրեր: Փողոցներուն մէջ դուք աւելի կը պատահէք զինուորներու, ոստիկաններու, ժանդարմներու և այլն, քան թէ գործի տէր մարդոց. բացի այն, իւրաքանչիւր փողոց և անկիւն ունի իր ոստիկան զինուորը, քաղաքին մէջ կը պտտին խուճախ-խուճախ թէ հետեւակ և թէ ձիաւոր զօրքեր:

Փետրւար 14-ին (ն. տ.).—Ճակատագրական օրը կը մտնայ: Մարդոց սրտերը կուռին և կը արօրին: Ամեն կողմէ կը լսուի «Ախ, երբ պէտք է անցնի սյդ անիճած օրը, այս անգամ ալ ազատիմ»: Թիւրք, հայ, յոյն, եւրոպացի սաստիկ վոգովման մէջ են: Ամեն մարդ իրարու կը հարցնէ.

— Ղաղը խանութ պիտի բանան:

— Չեմ գիտեր, եղբայր, կրտսն թէ վաղը (սուլթանը) վար պիտի առնեն. խանութ բանաս էշնասատակ կըլլաս, չի բանաս, երկրորդ օրը բանսն ես. մարդ ի՛նչ ընելը շարած է: Ընդհանուր յեղափոխութիւն կայ, ամեն մարդ ապահով տեղեր կապաստանի, Բերա կամ կղզի կը դիմեն առհասարակ:»

Հասարակութեան երկիւղը լուրջ բնաւորութիւն առաւ, երբ կառավարութիւնը յաջողեցաւ ձեռք անցնել մեր թագստոցներէն մէկը, ուր կային ուժեր: Այդ լուրը կայծակի արագութեամբ տարածեցաւ և սարսափ սփռեց: Չլատած կարծած յեղափոխական մարմինը իր բոլոր ուժով վերակենդանացաւ հանրութեան առջև. չէ՛, ատոնք չեն մեռած և չեն մեռնիր, ատոնք այն տեսակ մարդիկ են, որ իրենց որսը ձեռքէ չեն թողուր, մինչև զայն չոչնչացնեն, կըսէ հասարակութիւնը և սարսափահար կսպասէ չարագուշակ օրուն:

Այդ սարսափին ուժ տւին և «Երիտասարդ Թիւրքիային» դեսպաններուն ուղարկած շօջառակները և փողոցներուն մէջ ցրած յայտարարութիւնները, որով հրաւեր կը կարգացէր տաճիկ ժողովուրդին, դուրս գալ սպասողական անշարժ դրութենէն և հետևել հայ յեղափոխականներուն միջոցին:

Եւ անոնք, որ ստիպւած են շուկայ ելլել և հնարաւորութիւն չունին սենեկի մէջ փակելու, ապահով չեն կենդանի տուն վերադառնալու: Հարկ չկայ այդ մարդկանց հետ խօսելու. անոնց ներքինը հասկնալու համար, բաւ է նայիլ անոնց գունատ և տխուր դէմքերուն, մարած աչքերուն, որոնք արագ-արագ դէս ու դէն կը նային, թէ արդեօք իրեն չե՞ն խփեր, թէ մի գուցէ անակնկալ հարած մը զինքը գետին փռէ: Ար նայիք ատոնց, այդ կենդանի ուրախաններուն և կը խղճար . . .

Այդ ոստիկանութիւնը աջալուրջ հսկողութիւն ի գործ դնել կը ջանայ, հայ կամ թիւրք կասկածելի բոլոր մարդիկ աջուձախ ձերբակալելով:

Պէշիկթաշէն մինչև Սիւլհանէ տուները, վաճառատունները հսկողութեան տակ են: Սուլթանի անցնելիք ճամբուն վրայ եղող բոլոր բնակարաններուն տիրոջ պատուիրած է չորեքշաբթի օր օտար հանդիսատեսներ չընդունիլ. երկրորդ, երրորդ յարկի պատուհաններէն չը դիտել: Բռնապետութեան ականջին մէջ դեռ կը դուռայ Դաշնակցական հերոսներուն ուժերը և կը դողայ բռնակալը ու իր սմբողը աւազակախումբը . . .

«Ուր հալածում, անդ տարածում»-ը կէտ առ կէտ արմատներ ձգած է շնորհիւ Համիտի վարագ բռնութեան. հայ յեղափոխականը չի կրնար զսպել իր ուրախութիւնը, երբ իր ցանած սերմերուն աճիլը և ուժանայլը կը տեսնէ:

Թիւրք հայրենակիցներու դժգոհութիւնը չափազանց է: «Մէճլիսի մէպուսանի» (երեսփոխանական ժողով) խօսքը ամենատգէտ թիւրքին բերանն է այժմ և կը կարծեն թէ այդ ժողովը ամեն չարիքներու վերջ պիտի տայ: Այդ հաւատքն ալ բաւ է: Բայց շնորհքով կազմակերպութեան պակասութիւնը և իրենց բռնութեան փորձառութիւն մը, պատճառ կըլլան խմբորդ ձերբակալելուն: Ձերբակալածները կաքսորին հեռաւոր վայրեր, թէև իրենք կըսեն թէ ծովը կը նետուին: Համիտէն ամեն բան կը յուսացի: Հիմա հայ մայրերուն

հետ տաճիկ մայրերն ալ կողքան իրենց սիրասուն զաւակներու կորուստը, և հայ կիներու անէծքին կը միանայ տաճիկ կիներու անէծքը և վրէժխնդրութեան ճիչը մարդաստոշող գազանին դէմ:

17-ին փետր. (ն. տ.):—Ճակատագրական օրն է: Փողոցներուն մէջ մեռելութիւն կը տիրէ, Պոլսոյ կողմը խանութները գոց են: Ճամբուն երկայնքը երկու կողմէն զինուորական կուռ շղթաներով կապւած է և երթեւեկութիւնը կանգ առած: Զինուորներ ու շներ կան մէջտեղը: Ժամ 11-ին պալատական կառքերով հարեմական անվերջանալի մեծաշուք թափօրն է, որ կանցնի. իսկ սուլթանը . . . օ՛հ, վատը ծովով գացեր է, ծովով ալ վերագարձեր:

Սովորութիւն է, երբ սուլթան մը ծովային փոքր կամ մեծ ճամբորդութիւն մը կատարէ՝ թնդանօթի 101 հարւածներ կարձակին. այդ ալ չեղաւ: Սակաւաթիւ ամբողջ, որ հեռուէն ահարեկ կը դիտեր, տեսնելով խայտառակութեան լրումը, քթին տակէն ժպտելով ցրեցաւ:

Համիտը այնքան ստոր, այնքան ցածհոգի արարած մ'է, որուն սրտին մէջ ընտանսիրութեան զգացումն իսկ չկայ: Հոն, ուր իրեն համար վտանգ կայ, իր ընտանիքը կը զրկէ մեծ շքով, որպէսզի յեղափոխականները իրենց նպատակին մէջ խաբւելով ի դերև ելլեն:

Օրը հանդարտ անցաւ:

Այս ընդհանուր սարսափին մէջ, միայն յեղափոխականն է, որ հանգիստ սրտով, հեզնական ժպտով կը նայի՝ այդ տեսարանին վրայ. ան կզգայ իր ոյժը, կը տեսնէ, որ այդ սարսափը իր հարւածներու հետևանքն է, որ իսկապէս ան է այսօր երկրի դրութեան տէրը: Յեղափոխականը կը տեսնէ, որ կառավարութիւնը կը սոսկայ իրմէ և կզգայ թէ ներկայ կացութեան բանալին իր ձեռքն է, որ ինքը կարող է տակնուվրայ ընել ոչ միայն Պոլիսը, այլև ամբողջ Եւրոպան. որովհետև Եւրոպայի խաղաղութիւնը կապւած է ներկայիս մէջ, Օսմանեան կառավարութեան գոյութեան ու խաղաղութեան հետ: Արեւտի դէպքը չի շարեցներ զայն: Եւ երբ յեղափոխութիւնը իր ափին մէջ կը կրէ արևելեան խնդրի բանալին, անիկա բոլոր մը չի յուսահատիր և ոչ ալ կը նահանջէ. ապագան իրենն է և միշտ առաջ կընթանայ . . .

Յ. Գ.—Տէլի-Ֆուլադ փաշան, որ տաճիկներուն մէջ անկեղծ մարդու համբաւ կը վայել է՝ փախած է:

—Բարեկենդանի մօտենալուն առթիւ կառավարութեան կողմէն եւրոպացիներուն, յոյներուն, հայերուն յայտարարութիւններ կըլլին, որ պարահանգէսներ տան, ուրախութիւններ ընեն և խրախճանքներ կազմեն, մոռացնելու համար ժողովուրդին կրած սարսափները . . .

Արեւտի համար նոր սուտեր շատ. տաճիկները կատարած են, բայց ի՛նչ օգուտ, խածնելու ակոյա չունին . . .

—Չմիւռնիայում՝ յոյն թէ տաճիկ սաստիկ զրգուած են: Երկու կողմն ալ մեծ կռանդով վէճքի պատրաստութեան մէջ են: Վալիի հրամանաւ ժամը 6-էի սկսեալ բոլոր սրճարանները ու գինետները պիտի գոցեն:

—Դեսպանները կը դումարին ու կը գումարին, սպասել և յուսալ. ո՛չ, կուրել և յուսալ . . .

Ն Ա Մ Ա Կ Ե Ր Ա Ն Կ Ա Յ Ի Ց

18/30 յունւար 97 թ.

Սուլթանին կառավարութեան բարոյական քայքայումը, որքան որ հսկայական քայլեր կընէ, անիշխանութիւնը նրա մէջ այսօր առաւել քան երբէք զգալի է: Նրա աներես պաշտօնեայքը առաւել քան հայն՝ յուսակտուր դարձեր են իրենց ապագայի մասին: Նրանք այլևս չեն խորհիր այդ խարխուլուն վիթխարի շէնքին տալ մի որ և է նորոգութիւն, խորապէս համոզելով մի անգամ ընդ միշտ՝ թէ նա դատապարտւել է սուկալի և խայտառակ կործանման մը: Ուստի այժմ՝ նրանք անկուշտ տղուկների պէս հայու արիւնը ընդ երկար ծծելուց յետոյ՝ էլ իրենց աչքերը դարձրել են նիւթապէս բոլորովին փձացած հայէն դէպի վերջին աւարառութիւններով պարարտացած քրտուն: Կառավարութիւնն ինքն էր, որ հրաման տւեց վայրագ քրտուն երթալ սպաննել աւերել, այրել ու քանդել ինչ որ սեփական է հայուն. իսկ այժմ՝ էլ ելեր. հաշիւ կը պահանջէ նրանից այդ դժոխային գործոց համար: Գաղանի կը բերէ քրտերից իր մօտ, սպառնալիքներ կը տեղայնի անոր գլխուն և զայն ալ կեղեքելէն ետքը միայն ազատ կը թողու և այսպէս կողոպտուած հայուն հարստութիւնը հետզհետէ կը հաւաքւի սուլթանին անիրաւ կառավարութեան ընչաքայց պաշտօնեաների մօտ, որոնք մեծ փոյթ գործ կը դնեն տեղաւորելու եւրոպական մի որ և է պանքուն: Մուսլ ապագայի մասին ի գործ դրած սոյն նախահոգ հեռատեսութեան օրինակը կուգայ շատ վերէն, ոչ ապաքէն սուլթանն ինքն ալ նոյնը կընէ իր այնքան անիրաւութեամբ շորթած առասպելական գումարների վերաբերմամբ. հոգ չէ՝ թէ անդին պետական գանձարանում միները մեծ դատարկութեան մը մէջ: Երկրի կը խաղան: Այս դատարկութիւնը սուլթանը թէև կաշխատէ լցնել մասամբ իր նախագահութեան ներքոյ բացւած վերջին հանգանակութեամբ, սակայն դժւար թէ ամբողջովին յաջողի նա այդ գործում, զի հանգանակութիւնը պիտի կատարւի աւելի իսլամ՝ ժողովրդից և սա ընդունակ չէ ամենեին հայրենասիրական բարձր ձգտումներով: Նա չի զգար իր հայրենիքին սպառնացող ահագին վտանգը, և այդ վտանգի առջև պահանջւած ոչ անձնւիրութիւնը ունի, և ոչ ալ զոհողութիւնը: Սուլթանը թիւ է այս կէտում՝ չէ կարող գտնել ամբողջական յաջողութիւն, կը յաջողի սակայն մի այլ բանում: Նա այս առիթով կը յայտարարի. — Գանգանակութեան մասնակցող հայը հաւատարմութեան զօրաւոր ապացոյց մը տւած պիտի ըլլայ սուլթանին: — Այլևս որ հայը պիտի յանդէսի բաց մնալ հանգանակութեան գործէն, որը պարզ ապստամբական ցոյց պիտի նկատուի կայսերական կառավարութեան դէմ: Յեղոյս կառավարչի յասուկ ազդարարութեամբը օրերումս ազգային իշխանութիւնը ստիպւեց աղերսագիր մատուցանել և խնդրել կառավարութեան, որ արտօնութիւն տրւի իրենց ևս մասնակցելու ազգովին հանգանակութեան գործին: Կառավարիչը սիրով ընդունեց հայոց

խնդիրը և շատ ուրախ մնաց իր այս յաջողութեան վրայ, որը առժամայն հեռագրեց Բ. Դրան: Միևնոյն փլանը ի գործ դրած է և այլ հայաբնակ գաւառներում և գաւառացի հայը ներկայ փափուկ հանգամանքներում հարկադրւած է կամայ ակամայ համակերպիլ և գլուխ ծռել կառավարութեան այս նենգամիտ պահանջին:

Նախորդ յօդուածովս արդէն տեղեկացրի ձեզ ակնցի տարաբախտ ճանիկի ողբալի մահը, ինչպէս նաև այն սպանութեան փորձը, զոր կատարեց թիւրք սրիկայ մը, խնձորեկցի Անտօն անուն հայ երիտասարդի մը վրայ: Այսօրինակ եղերական գործեր կը շարունակուին շնորհիւ այն անիշխանական դրութեան, զոր կառավարութիւնը ի գործ կը դնէ ամենայն պաղարկունութեամբ: Օրերումս հայ երիտասարդ մը Ազրակ գիւղից դաշունահար ինկաւ Ուսիկ գիւղացի մի թիւրք սրիկայից: Ուրիշ թիւրք մը սրիկայ ալ Մեղացիք գիւղում հայու մը տան մէջ գէնք կը պարպէ և տան բնակիչները կը սարսափեցնէ, խեղճ հայերուն անհնար է դարձած իրիկայ արևմտից յետոյ տանը դրնից դուրս դառն դնել և իր հարևանների հետ յարաբերիլ:

Դիկիրէկ-Բուր գիւղէն ուրիշ երկու թիւրք սրիկաներ դարանւած Հոռամ-Ազրակ գիւղի այգեստաններու մէջ՝ կը յարձակուին երկու հայերու վրայ (մինը պատանի) և կուզեն առևանգել մի մանկամարդ հայ կին, զոր նրանք (հարսին տագրը և եղբայրը) կը փոխադրէին Հոռամ-Ազրակից (ծնողական տնից) Մեղոս՝ իր ամուսնուն տունը: Հայ կտրիճները թէև անղէն՝ մեծ քաջութեամբ կը դիմադրեն, և դժբաղդաբար, երկուքն ալ դաշոյնի հարւածներով ծանրապէս կը վիրաւորուին: Կուի միջոցին հարսը բուրի մը գագաթ կը վազէ բուրի ձայնով հաւար կը կանչէ: Բարեբաղդաբար իսկոյն օգնութեան դիմողներ կը լինին, որոնց շնորհիւ վերահաս վտանգից կազատուի հարսը: Զարագործները խոյս կը տան, վիրաւոր երիտասարդները կը փոխադրեն գիւղը: Դինը մահամերձ վիճակի մէջ ինկած: Գառն վիշտ, սարսափ և յուսահատութիւն միանգամայն կը պատճառուի այս վատ դրութեան անպաշտպան հայերուն, որոնք անձնապաշտպանութեան ամեն միջոցներէ զուրկ են:

Ֆ Ի Գ Ա Յ Ի

(Ն Ա Մ Ա Կ Ա Ն Ն Ո Յ)

Անիրաւութեան ու բռնութեան դէմ՝ բողոքող ժողովուրդների մէջ, նախ քան ընդհանուր կոնիւլը, ապստամբութիւնը, յայտնուում են այնպիսիք, որ մարտնչանում են տիրող գաղափարները, ներկայացնում են, որպէս ընդհանուր բողոքի ոգին: Բոսնայի ուսկոկները, Յունաստանի կլէֆտիները, Բուլղարիայի հայդուկներն եղան նրանց աղատութեան կարապետները: Նրանք էին որ կազմակերպեցին և ընդհանրացրին ապստամբութիւնը իրենց օրինակով:

Այսօր էլ հայ Փիդային է իւր ժողովրդի արգար

բողոքի մարմնացումը: Նրա կեանքը կռիւ է ընդդէմ անողոք բռնակալութեան, կռիւ ի վրէժ հարիւր հազարաւոր անմեղ զոհերի: Հեռացած իր ընտանեական յարկից, ուրացած անդորրաւէտ, հեշտալի կեանքը, նա թափառում է աստ անդ, փնտռում է կռիւ և արկած: — Երբ գոռում է մարտը, թնդում են լեռները հրապինուց ահեղասաստ բոմբիւններից, երբ ահաբեկ, նկուն թըշնամիք փախուստ են տալիս, եռ է գալիս նրա սիրտը, և ցնծում է նա, որպէս պատերազմի ասուած, որ միայն այս գոռ, արհաւիրակից հանդիսում կարող է խանդու հաճոյք զգալ: Ընկնել ղէն ի ձեռին թշնամու արիւնը թափելիս, ահա այս է նրա ցանկալի մահը:

Փիղային, որի ախրագործութիւնները հռչակ են ըստացել, և որ պաշտպանել է շատերի կեանքն ու ինչքը, հայ ժողովուրդին՝ հիացման հրեշտակ է, իսկ թշնամուն՝ սարսափելի ազդայէլ: Հայը գովում, փառաւորում է իր Փիղային, հիւրընկալում և առաջնորդում է նրան. բանաստեղծները երգեր հիւսելով՝ պատմում են նրա նախնիները, ոգևորում ժողովուրդը և յորդորում քաջերին, որ դառնան Փիղայի՝ կռիւ մղելու բռնակալի դէմ: Իսկ թշնամին, որ ունի ահագին ոյժ, մեծ բանակներ, որ մորթում, կոտորում է հազարաւոր անմեղներ, և որ խրոխտում է հզօր պետութիւնների առաջ — փախնում է Ֆիղայից: Իր ահեղ զօրութեամբ, իր քանդիչ թնդանօթներով չկարողանալով սարսափեցնել և ընկձել նրանց՝ գերբնական զօրութիւն է ընծայում նրանց: Մի տեղ յայտնել են Փիղային, այդ անըմբռնելի, անմահ էակները, ինչպէս համարում են նրանց, այնտեղ թշնամիները հանգիստ չեն կարող քնել երկիւղից. քիչիս գիւղերում նրանց գալը լսելիս, առհասարակ շտապում են փախչել լաց ու կոծով: Տեղ տեղ քիւրտերը երգեր յօրինելով մեր Փիղայինների վրայ՝ գովում են նրանց քաջութիւնը, վեհանձնութիւնը և գէնքերի կատերելութիւնը:

Արքան փառաւոր, այնքան էլ փոթորկալի է սակայն Փիղայիական կեանքը: Չունի նա երբէք հանգստութիւն. ոչ գիշեր, ոչ ցերեկ, ոչ գիւղերում, ոչ քաղաքներում, ոչ սարերում, ոչ ձորերում: Ենթակայ է նա միշտ ցրտի, քաղցի, ծարաւի. իւրաքանչիւր րոպէ սպասում է նրան թշնամու գնդակը կամ բանտը իր դըժոխային տանջանքներով: Շատ անգամ բարբարոս կառավարութիւնը բնաջինջ կոտորած սպառնալով նրան հիւրընկալող քաղաքին կամ գիւղին, տաժանելի դըժարութիւնների է մատնում նրան: — Ստրկացած, անբարոյական ամբօխը, քծնող փոփոխամիտ աղաները, որ առաջ դրւատում էին քաջ Փիղային, նրան էին պարտական իրենց կեանքն ու ստացածքը, մահւան սարսափի աւերիչ ազդեցութեան ներքոյ, սկսում են դատապարտել նրան, սրիկայ, աւազակ, մարդասպան կռչել և . . . մատներ Փիղային մնում է մինակ իր վայրոյթի և կատաղութեան մէջ. նա դառնութեամբ տես-

նում է թէ ինչպէս իր ազգն էլ միացած է թշնամու հետ իր դէմ: Բայց նա համբերատար է և ներող. նա արդէն կատարեալ համակամութեամբ մտել է այս փշալից ասպարէզը, փառաւոր ապագայի անվրէպ յաղթանակի յուսով: Գալիս է զօրքը մատնիչների առաջնորդութեամբ. որոտում են թնդանօթները, կռիւը բռնն է Փիղայինները, անվրդով և արի, ոգևորած մի երկնային աւիւնով, և՛ երգում են, և՛ մարտնչում: Թըշնամին զայրագնած, կրկնապատկում է իր ոյժը, բայց ի զուր. Փիղայինները, փոելով վախկոտ զինւորների դիակները, անցնում են խրոխտ և անյաղթ: Ահա նրանք մի այլ տեղ պաշարած քիւրտ և թիւրք զօրաց բանակով: Գարձեալ կռիւ անհնարին: Նրանք հրաշք են գործում: Նորից պատուելով թշնամու գունդը՝ անցնում անյայտանում են ի հիացում և ի սոսկում անարգ ոտններին:

Թող արեան ծարաւի բռնակալը շարունակէ իր կործանարար գործը, թող անմեղ հայ ժողովուրդի արիւնով ողողէ մեր հայրենիքը, թող բազմապատկէ նա իր փոքրասիրտ զօրքերը և գրգռէ իր գազանական, խուժանը, հայ Փիղային էլ կը շարունակի իր սուրբ կռիւը, որ աւելի և աւելի մեծ ծաւալ է ստանում: Դժգոհների, վրէժխնդիրների և անձնուրաց գաղափարականների թիւը սոււարացել է արդէն: Փիղայիական բազմութիւնումբեր, մղելով անընդհատ կռիւ, կարող են կործանիչ հարած տալ սուլթանի զօրութեան: Հայ շաղակրատ դիպլոմատների ճառերը, մարդասէրների ձոռոմաբանութիւնները չեն կարող փրկել քեզ, այլ միայն ք ո ո յ ժ ր: Կը բացւի գարուն, բնութիւնը յարութիւն կառնէ, դու էլ կենդանութիւն ստացիր, ոչինչ չեն թողել քեզ խաղաղ ապրելու համար. մերկ ու սոված տանջելով մեռնելու փոխարէն, սկսէ պատուով մեռնել: Եղբի Փիղայի, զէնք չի պակասիլ քեզ, եթէ փնտռես այն, ինչպէս հաց՝ ապրելու համար . . .

Շարժելի Փիղայի, պարզի՛ր քո յեղափոխական դրօշը և հայ ժողովուրդը քո հետն է . . .

Օ Գ Ո Ս Յ Ո Ա 14-ի Ա Ր Զ Ա Գ Ա Ն Բ Ն Ե Ր Ը

(Օսմանեան քսնիկի մէջ վերաւորւածների պատմութիւնը)

Երբ մե բուն յեղափոխականների և Մաքսիմովի մէջ բանակցութիւնները վերջացան, երբ մեր երկու առաջնորդները Արմէն-Գարսի և հրաշք, և մեր 15 քաջ ընկերները դուրս եկան եւր յաղթական հերոսներ, ասորձանալնեղ ձեռքերին ու անցան սուլթանական սառւ զօրքերի զինապատ շղթաների մէջ, մենք՝ վեց վերաւորներիս մացիկը մե քսնի րոպէ պանք Օթթամանի մէջ: Մենք վեց հոգի էինք: Միզանից մէկի ձեռքը բողբոլի կտրւած ընկած էր ու երեսը ամբողջովն լցւած աուրի կտորներով, երկրորդի ոտի ոտկորը շախշախւած, իսկ մացած շորսս դեռ կտրոզանում էինք, ոտները ու թևերից վերաւորւած, օգնել մեր ընկերներին, նսկել մեզ յանձնած կէտերի վրայ, մահաբեր աուրքը ձեռքերիս պատրաստ: Մեր 17 ընկերների դուրս գալուց անմղապէս յետոյ ներս մտան

ՍՈՒՆՈՒՄ-ՆԱՄԻԳ ԵՒ ԽՐԳԱՅԻ-ՅԵՐԻՓԸ

Անդառնալի կերպով անցան-գնացին այն երանելի օրերը, երբ Տաճկաստանի պետը, բոլոր հաւատացեալների եւ անհաւատների տէր Սուլթան Համիդ բռնակալը՝ դուրսը բարձր բռնած, իր անսահման ուժի վրայ վտան համարձակ ընթանում էր դէպի Թօփ-Գարուի պալատը՝ Մեծ Մարգարէի վերարկուի քղանցքը ծնքաչաք համուրելու։ Մարգարէի խրգայի շնորհքին ու զօրութեան է պարտական ինքնակալ սուլթանը իր անասան պետութիւնը։

Այս տարւայ դէպքերից սարսափած ու իր պալատում կծկւած բռնապետը անուր հայտնաբերեց թափելով վերարկուն համուրելու վտանգաւոր սովորութիւնը մոյցնողի ղլխին, ոչ մի պայմանով չէր ուզում այս անգամ դուրս գալ պալատից եւ վերարկուի սուրբ շնորհքից օգուել։ Շատ անքուն գիշերներ Ալլանին գոչեր արեց, որ նա այդ «բառը բաժակը» իրենից հեռացնի կամ շէյխ-Իւլ-խալաֆին ներշնչի՝ անգութ վերարկուն պալատը ուղարկել։ Բայց ի գուր-Ալլանն ու շէյխ-Իւլ-խալաֆը խուլ մնացին, եւ Համիդ բռնապետն ստիպւած եղաւ ա՛ռ ու դուրս մէջ, փողոցներում աղատ պտտող շներին նախանձելով, ծովով դէպի Թօփ-Գարուն զաղտագողի փախել։

Ի՞նչ խօսակցութիւն նա ունեցաւ այնտեղ Հայոյնց արդեօք Մեծ Մարգարէին, որ հիւրիներով դրադած՝ չի մտածում բնաւ իր դժբախտ տեղապահի մասին, որ թոյլ է տալիս պիղծ գեալութիւններին մի ինչ որ «գնտով» գորգացնել ու սարսափեցնել հաւատացեալների պետի հոգին եւ, բացի այդ, վատ օրինակ լինել նոյն իսկ ուղղափառ հաւատացեալների համար։ Խոստովանեց արդեօք իր մեղքերը, որ կոտորել չուեց մի անգամից բոլոր հայ եւ կրէտացի դեալութիւններին, որ հաստատ չմնաց բռնակալների նշանաբանին՝ «միայն դիակները չեն ապստամբում»։ Թէ յոյսը կտրած խրգայի զօրութիւնից, սղլում էր օսմանեան դահի անխուսափելի խորտակումը։ Թէ նա երկիւղից պապանձւած՝ ոչինչ չէր մտածում, ոչինչ չէր ասում, սրտատրոփ սպասելով սուրբի ահեղ որոտին կամ ատրճանակի պայթումին։

Իսկն է Համիդի գրութիւնը, խոտտովանում ենք։ Սակայն կարող ենք հաւատացնել բազմատանջ Ոճրագործին, որ իր այս տանջանքները վերջինն են լինելու։ Անհաւատների եւ հաւատացեալների ջանքերով ամեն միջոց ձեռք կառնւին, որպէս զի առաջիկայ տարին, ասմաղանի տոներին, Դաղի Սուլթան Համիդը այս տարւայ ստկալի տանջանքներին այլեւս չմատնի։

Վ Ի Լ Յ Ե Լ Ս Կ Ա Յ Ս Ր Ը

Սուլթանի բռնապետութեան տակ հեծող ապստամբ ժողովուրդների դէմ յայտարարած ստոր արշաւանքի մէջ Վիլհելմ կայսրն է, որ իր ձախլիկ մարմնով ամենից շատ վեր վեր է թռչում։ Գիպլօմաստների բարձրացրած աղմուկի մէջ նրա գոտուն գոչիւնն է ականջ ծակուած կրէտական շարժման ոկղբին, երբ Յունաստանը չանսայ եւրոպայի խոհեմ խորհրդին, Վիլհելմ կայսրը խռոված՝ յետ քաշւած

էր թւում «Երանի այն այգուն, որից արջը կը խռովի» մտածում եւ ուրախանում էին բոլորը։ Բայց դարձեալ լսելի եղաւ այդ արջի մրթմրթոցը, որը շատ շուտով ահեղ գոռոցի փոխւած՝ խլացնում է այսօր բոլոր միւս ձայները։ Վիլհելմ կայսրը, որի պարանոցին կապած շղթայի ծայրը դուր Բիսմարկի ձեռքին է պահւած, Կրուպպի թնդանօթը զրկած, պտտում է թաթիլի վրայ եւ փրփրած բերանով շանթեր արձակում սուլթանի անգորդութիւնը խանգարող ապստամբների դէմ։ Յանուն եւրոպական խաղաղութեան, յանուն իր Ֆինանսիստների շահերի, յանուն օսմանեան փթած դիակի ամբողջութեան բիսմարկեան ոգով ապականւած եւրոպան լրբութեամբ պահանջում է մեղանից ու ռ հպատակութիւն, անլեքջ տանջանքներ, մեր դիակները անթիւ բլուրներ . . .

Վիլհելմ կայսրը ջանքերը գնահատում են ըստ արժանւոյն։ արդէն Պոլսոյ միջկիթն երում իմամները աղօթում են նրա թանկագին կենաց համար։ Պատմութեան մէջ նշանաւոր հետքեր թողնել ցանկացող Վիլհելմը չի հանգչելու ի հարկէ այդ փառքի վրայ։ Երաժիշտ, նկարիչ, բանաստեղծ, ռազմագէտ, ծովագէտ, մծնարխ—րէֆօրմատոր Վիլհելմը ձեռք կը բերի անշուշտ ի մ ա մ տիւղոսն եւս։

Վ Ե Ր Զ Ի Ն Տ Ե Ղ Ե Կ ՈՒ Թ Ի Ի Ն Ն Ե Ր

Եւրոպական մարտանակերի ուժեղութեամբ, ճիշտ է, լրբացրեց Կրետական բաշխօզուկներին, որոնք յանկարծ տեսան, զարմացան, որ շատ սխալ ու աննպաստ գաղափար են ունեցել եւրոպական քաղաքակրթութեան մասին, ճանաչեցին և սիրով ողբունեցին իրենց եւրոպական գաղափարակիցներին, բայց ոչ մի վճատութիւն չկարողացաւ առաջ բերել ապստամբ կրետացիների բանակում։ Ապստամբները յոյն զօրքի օջակցութեամբ, գրգռւած այդ հարւածից աւելի մեծ եռանդով շարունակեցին կղզին գրաւել, դիմադրողներին ջարդել և անձնատուր եղած սուլթանի զինւորներին մերկացնելուց յետոյ, սուլթանին իբր ապացոյցներ ուղարկել՝ նրա այրուղ սիրտը աւելի լաւ շամփելու համար։

Ուժեղութեամբ յետոյ յիմար գրութեան մէջ ընկած խորիմաստ գիպլօմաստները իրենց «համերաշխ» սպառնական նօտայով—որով պահանջում էին 6 օրւայ ընթացքում կղզին մաքրել յունական զօրքերից—աւելի յիմար գրութեան մէջ ընկան։ Յունաստանը մերժել է հարկաւոր է սպառնալիքները գործադրել։ Բայց ինչո՞ւ չեն գործադրում. չէ որ մի քանի օր արդէն անցել է. ի՞նչ եղաւ զրանց համերաշխութիւնը . . .

Մինչ այս, մինչ այն՝ ահա՛ թէ ինչեր են տեղի ունենում։

—Գրութիւնը խիստ ահաւոր է Կրետի շատ կէտերում։ Ապստամբներն անընդհատ յարձակումներ են գործում տաճիկների վրայ, տեղ-տեղ յոյն սպանների հրամանատարութեան տակ Եղան ընդհարումներ ապստամբների և բաշխօզուկների մէջ Կանդիայի շրջակայքում։ Վերջիններից կան 60 սպանւածներ և վիրաւորներ։ Հրացանաձգութիւնը շարունակում է անդադար Բաղաբին հրդեհ է սպառնում։

—Ապստամբները յարձակուել են Հիերապետրայի վերայ, բայց յետ են նահանջել, երբ իտալական նաւը սկսել է նրանց ուժակոծելը: 2,000 ապստամբներ բռնել են շրջակայ ուղղական դիրքերը: Հերակլիօսի մօտ ծագած ճակատամարտում տաճիկներից սպանուել են 6, վիրաւորուել 24 հոգի:

—Եւրոպական նաւերը տենդային արագութեամբ տեղափոխուում են մուսուլման ընտանիքները կրէտայից: Թեսալիայի սահմաններում կենտրոնանում են անընդհատ տաճիկ և յոյն զօրքերը: Առաջինների թիւն է այժմ մօտ 55,000, երկրորդինը՝ մօտ 13,000:

—Սուլթանի կառարութիւնը անընդհատ հեռագիրներով փոխանակուում է պարսից շահի(°) և եգիպտական խեղիվի հետ պատերազմական պատրաստութիւնների համար:

ՆՆՆՐԱՏՆՈՒԹՅՆՆԵՐԻ ՅՈՒՑԱԿ

Ամերիկ. Պախոյէն վարաժնուների ձեռամբ 1 դոլար: Աւս. Սուշաւա քաղ. Մկրտիչ Թէօպօլեան 1 ֆլորէն: Շվ. Յ. քաղ. Ա. Թ. -ից 5 ֆր.

Տապար քաղ. կենդր. սնդուկի մէջ ստացւած են. Գաղթավայրէն շրթայ 10 բուբլի, Մէլիքով 5 բ., Թէոպեանց 3 բ., Հովարար գիւղից՝ Մաթենիկ 15 բ., Փայլակ 10 բ., Ջանակ 5 բ., Ճորոխ 6 բ., Արամ 5 բ., վարժարան 5 բ., Ծերուկ 5 բ., Ենովք 4 բ., Ճրոմի 2 բ., Լոյս 2 բ., Անձրև, Կաթակ, Արև մէկ մէկ բ., Խնձորիկէն մի ազգասէր 25 բ., Ալիւր 3 բ., Գետեղերքէն՝ Համբարձում 100 բ.

Գաղթավայրից՝ Գ. Մ. 25 բ., Գ. Թ. 25 բ., Հրէշ 5 բ., Վերի Խնձորիկից՝ Մաթոս 70 բ., Աւետիս 50 բ., Հովասուն 10 բ., Ակոբ 50 բ., Գետեղերքից՝ Աղասէր 15 բ., Գասպար 5 բ., Պաղտասար 5 բ., Պողոս 1 բ., Յարութիւն 2 բ., Սեդրակ 2 բ., Արծաթ ջրից՝ Սեդրակ 10 բ., Սէ-ի Մեծ-գիւղից՝ Յ. Ո.-ից 25 բ., Յ. Վ.-ից 10 բ., Պ. Ո.-ից 5 բ., Խոյ գիւղից՝ Կ. Մ. 25 բ., և Կ. Մ. 25 բ., Բ. Կ. եղբայրներից 13 բ., Հին հաշից Խ.-ի միջոցով 20 բ., Խ.-ի միջոցով 15 բ., Նուշ գիւղի սաներից 11 բ. Վրէժ կենդ. կամիտէի սնդուկի մէջ ստացւած է.

„Ղջան“-ից Նժդեհի միջոցով 1,000 ղո.
Ատի կամիտէի սնդուկի մէջ ստացւած են.
Ա. Կ. և . . . 500 ղոան, Տիկին Գոհար 400 ղո.,
Ա. Շ. 250 ղո., Ջ. Յ. 150 ղո., Գ. Հ. Ջ. 150 ղո.,
Տիկին Թ.-բաջի 1000 ղո., Ա. Կ. 100 ղո., Տիկին Պ. Պ. 100 ղո., Ն. Ա. 100 ղո., Տիկին Մ. Հ. 50 ղո., Տ. Բ. Պ. 40 ղո., Անյայտ 20 ղո., Ոմն 20 ղո., Անյայտ 10 ղո., Արհեստաւոր-Հայրուկից 50 բուբլի:

Փիլիպպոպօլի կամիտէի սնդուկի մէջ ստացւած են.
Ա. Ե. 2 լէվ, Մ. Թ. 7 լէվ: Թ. Գ. Ծ. 4 լ. Ա. ղաւնի 20 լ. 60 սանտ., Ա. Գ. 20 լ. 60 ս., Եղբարք Թ. 10 լ., Ա. Մ. Մ. Ղ. 5 լ., Մարգպերունի 3 լ., Ա. Ա. 10 լ., Թիւ 134 5 լ., Տ. Թ. 5 լ., Մ. Շ. 5 լ., Ա. Ս. 2 լ., Ա. 2. 3 լ., Ե. Ա. 5 լ., Թիւ 100 2 լ., Կացին 5 լ., Ա. Ա. 5 լ., Կ. Շ. 5 լ., Խ. Ն. 3 լ., Ա. Եղբարք 5 լ., Մկրտիչեան 2 լ. 50 ս., Պ. Թ. 5 լ., Վ. Մ. 2 լ. 50 ս., Գ. Վ. 2 լ., Մ. Գ. 5 լ., Արթին 7 լ., Ն. Տ. 5 լ., Գ. Դ. 5 լ., Ա. Պ. 5 լ., Թ. Ա. 4 լ., Գ. Ա. 1 լ., Մ. Պ. 1 լ. 50 ս., Անժեղիք 5 լ., Գ. Ա. 2 լ., Ա. Շ. 2 լ., Արցախ 103 լ., Կուժան 103 լ., Ոսկերիչ 103 լ., Մեծ եղբարք 82 լ. 40 ս., Փոքր եղբարք

103 լ., Կոչկակար 35 լ., Լուսնթագ 101 լ. 50 ս., Պ. Ե. երեց 103 լ., Ա. Ե. 5 լ., Մ. Թ. 2 լ., Սև հողեր 10 լ., Պ. Թ. 2 լ., Ն. Շ. 2 լ., Մուրադ 5 լ., Չորս ընկերք 24 լ., Պ. Վ. երեք եղբայրք 24 լ., Ա. Ա. 6 լ., Մ. Պ. 5 լ., Կ. Մ. 5 լ., Տ. Դ. 5 լ., Մ. Գ. 3 լ., Խ. Կ. 5 լ., Մ. Շ. 2 լ., Ե. Խ. 1 լ., Ա. Հ. 4 լ., Ա. Ա. 1 լ., Մ. Խ. 1 լ., Թ. Ն. 1 լ., Ա. Թ. 1 լ., Բարեպաշտ Ոմն 1 լ., Կ. Պ. 6 լ., Մ. Վ. 6 լ., Մ. Խ. 10 լ., Բ. Պ. 1 լ., Մ. Կ. 10 լ., Ա. Ա. 10 լ., Հ. Ա. 2 լ., Կ. Շ. 10 լ., Մ. Ս. 5 լ., Պ. Ծ. 2 լ., Ոմն 1 լ., Ա. Ա. 3 լ., Կրտակցիք 30 լ., Կրտակցիք 4 լ., Մ. Մ. 1 լ., Փ. Ա. 3 լ., Ա. Ն. 5 լ., Թ. 2. 5 լ., Մ. 2. 5 լ., Ա. Խ. 5 լ.

Գարապունար կայարանի Արապօ խմբէն 24 լէվ 60 ս., Նոյն կայարանի Պետօ խմբէն 11 լ., Նոյն կայարանի համակրողներէն 7 լ., Խար-Վայի Առատաձեռն խմբէն 90 լ. 20 ս., Գայաճըգ կայարանի Գնունի-Սասուն խմբերէն 51 լ. 50 ս., Նոյն տեղի համակրողներէն 14 լ., Հասկօլոյի ազգայիններէն 43 լ., Չըրբան կայարանի Առիւծ խմբէն 18 լ., Նոյն կայարանի համակրողներէն 11 լ., Պորիսովկրատ կայարանի Շմաւն խմբէն 91 լ. 50 ս. Նոյն կայարանի համակրողներէն 46 լ., Սարամյէյ կայարանի Սունէն խմբէն 12 լ.

Վարնայի կամիտէի սնդուկի մէջ ստացւած են.
Ասողիկ խումբ 7 ֆր. 50 սանտ., Վերջալոյս խումբ 5 ֆր., Աշխէն խումբ 8 ֆր. 60., Փայլածու խումբ 4 ֆր., Աղուէս 2 ևս 2 ֆր., Մուրճ 5 ևս 4 ֆր., Գրիչ 4 ևս 4 ֆր., Դշխուլի 4 ևս 4 ֆր., Չոր 4 ևս 4 ֆր., Գար 2 ևս 2 ֆր., Ճնձղուկ 3 ևս 3 ֆր., Թապէլա 2 ևս 2 ֆր., Ջաւար 1 ֆր., Թիւմէկ 2 ֆր., Նեփթաղիմ 2 ֆր., Մատլէն 2 ևս 4 ֆր., Պէլ 2 ֆր., Այդն 1 ֆր., Վիշապ 11 ֆր., Շնորհք 3 ֆր., Գերեզման 3 ֆր. Աստուրից 2 ֆր., Թռիչ խմբէն 4 ֆր.

Քաջունիքէն՝ Արաքս-Քաջունի 5 դհ., Արմէն 5 դհ., Հայրենասէր 5 դհ., Վեհանուշ 5 դհ., Խ. Թուղթ և Աշխատասէր 2 դհ.:

Հայրուկներէն՝ Թափառական 5 դհ., Կայծ 5 դհ., Փամփուշտ 5 դհ., — Ուումբէն՝ Գայլ 5 դհ., Հայկ 5 դհ. Եամպօլի սնդուկի մէջ ստացւած են.

Խար-Վայի Առատաձեռն խմբի գանձանակէն 18 լէվ 5 սանտ., Գայաճըգ կայարանի Գնունի խմբի գանձանակէն 15 լ., Բատնէ-Մահալլէ Ոմն 2 լ., Սթրալձա կայարանի Մօսինի խմբի գանձանակէն 40 լ. 35 սանտ., Նոյն կայարանի 4 պանդուխտներէն 4 լ., Գարնոպաթ կայարանի Աղատութիւն խմբի գանձանակէն 72 լ. 30 սանտ., Նոյն խմբէն կրկին 21 լ., Այդոս քաղաքի Ժիրար խմբէն 33 լ., Գարապայիր կայարանի Մարտիկ խմբէն 13 լ.

Ա Ձ Դ

Հաստատ աղբիւրից տեղեկանում ենք, որ հայ պաղթականների հետ միասին Բօլգարիա մուտք են գործել և բնակութիւն հաստատել բաւական թւով հայ լըրտեսներ: Զգուշացնում ենք բոլգարաբնակ հայերին և հրաւիրում նրանց հարկաւոր միջոցները ձեռք առնել այդ գարշելի սողուններին իրենց միջից դուրս քշելու:

Խմբագրութեանս դիմել հետեւեալ հասցեով՝
Rédaction du Droschak, Genève (Suisse)